

HET GERECHTSHOF TE OOSTENDE

Alain Delahaye

INLEIDING

Het Gerechtshof te Oostende kon slechts gerealiseerd worden dankzij de studie en de ontwerpen van de architecten.

Vandaar dat in een eerste hoofdstuk de figuur van de architecten ter sprake komt.

De opsmuk van het gebouw met enig kunstwerk is te danken aan de artistieke schepingsdrang van de beeldhouwer Jozef Cantré en van de kunstglazenier Cor Westerduin. Deze personen komen dan ook aan bod.

Daarna wordt het gerechtsgebouw besproken zowel vanuit een historisch standpunt als vanuit zijn geografische situering in het Oostendse stadsbeeld.

Vervolgens wordt het gebouw zelf geanalyseerd, onder meer de stijl, het grondplan, de gevels, de versiering, het interieur.

Uiteindelijk wordt nog even stilgestaan bij de actuele functie van het gebouw.

A. DE ARCHITECTEN

De plannen van het gerechtsgebouw kwamen tot stand door de samenwerking van drie architecten, namelijk de heren Smis, Van Laere en Vancoillie.

De heer R. Smis nam het voortouw. Op het ogenblik dat het ontwerp van het nieuw gerechtshof moest gemaakt worden, had hij een jonge architect bij zich, de heer Francies Van Laere, die er zijn opleiding kreeg. Al vlug werd de heer Francies Van Laere geassocieerd aan dit project.

Het trio werd compleet toen architect Vancoillie contact nam met architect Smis en hem voorstelde om samen een ontwerp in te dienen voor het te bouwen gerechtsgebouw.

1/ Architect Sylvain Smis, geboren te Oostende op 24.1.1909, overleden te Oostende op 19.06.2003.

Architect Smis was pas 27 jaar oud wanneer hij het ontwerp van het Gerechtshof maakte. Het ontwerp kwam er nadat er in 1935-1936 een nationale wedstrijd was uitgeschreven met het oog op de bouw van een nieuw gerechtsgebouw te Oostende.

Immers het toenmalig gerechtsgebouwtje aan de Witte Nonnenstraat was te klein geworden en het beantwoordde niet aan wat kon verwacht worden van een gerechtsgebouw. Daarenboven wilde de overheid alle gerechtelijke diensten van de stad in één enkel gebouw groeperen.

Toen de heer Smis zijn ontwerp ging verdedigen bij de directeur-generaal van het ministerie van Justitie, moet hij er bijzonder jong uitgezien hebben, want, hem werd gevraagd of hij soms namens zijn vader kwam...

Dankzij zijn kordate en besliste indruk maakte hij toch een kans in de wedstrijd. Uiteindelijk zou de heer Smis samen met zijn collega's Van Laere en Vancoillie het project toegewezen krijgen.

In diezelfde periode ontwierp architect Smis de badinstallaties aan de Zeedijk te Oostende (1935-1936).

Hij bouwde in de pure stijl van de Nieuwe

Zakelijkheid het hoekhuis van de A. Buylstraat en de Christinastraat (Au grand Chic' 1934-1935).

In diezelfde periode bouwde hij in art deco stijl het Albion Palace aan de Groentenmarkt.

Na de tweede Wereldoorlog bouwde Smis de badinstallaties te Oostduinkerke.

In 1935-1956 maakte Smis zijn omvangrijkste installatie, namelijk het Zomerheem te Zomergem.

Later maakte hij de plannen voor de H. Hartkerk te Tervuren (1958) de O.L. Vrouwkerk te Mariakerke (1958), de Sint-Godelievekerk te Oostende, De Sint-Godelievekerk te Ruddervoorde. (1958).

In de burgerlijke bouwkunde ontwierp hij ondermeer het stadhuis te Gistel (1960) en het rusthuis Ter Linden te Veurne (1958).

Architect Smis legde zich ook toe op bejaardentehuizen zoals 't Ware Heem te Waregem (1944) en het Tehuis voor Ouderen van Dagen te Oudenburg.

Voor een uitgebreid overzicht over de heer Smis wordt verwezen naar de bijdrage van de heer N. Hostyn "Sylvain Smis" l.c. p 118 en v.

2/ Architect Francies Van Laere, geboren te Overmere op 26.5.1914, overleden te Overmere op 25.2.1940.

Architect Van Laere was afkomstig van Overmere.

Hij kwam bij architect Smis zijn leerschool volgen waar hij kind aan huis was.

Door zijn dagelijkse contacten met architect Smis geraakte hij betrokken bij het ontwerp van het gerechtsgebouw.

Francies Van Laere was amper 28 jaar oud toen hij in tragische omstandigheden de dood vond.

3/ Architect Marcel Vancoillie, geboren te Oostende op 7.2.1908, overleden te Gent op 3.11.1969.

Deze architect behoorde tot de gekende familie Vancoillie te Oostende.

Hij had de ambitie om verbonden te geraken aan de diensten van de Stad Oostende.

Onder meer om zijn naam kenbaar te maken, zocht hij aansluiting bij architect Smis om samen het project van het gerechtsgebouw

op touw te zetten.

De inbrengt van architect Vancoillie was voornamelijk van administratieve aard.

Later werd hij stadsingenieur van de stad Oostende.

Na de oorlog werd de heer Vancoillie onder meer docent aan de Sint-Lucasschool te Gent en adviserend ingenieur van de stad Gent.

B. DE BEELDHOUWER JOZEF CANTRÉ

Op de voorgevel en de zijgevels van het gerechtsgebouw komen beeldhouwwerken voor welke ontworpen werden door Jozef Cantré.

Jozef Cantré was een rasechte Gentenaar. Hij werd er geboren in 1890 en hij overleed er in 1957.

In Oostende maakte hij ondermeer het kunstwerk aan het Postgebouw (De communicatiemedia of Internationale Verbroedering door de postverbindingen) en de versiering op het grafmonument van de ouders van Karel Jonckheere (Kerkhof aan de Stuiverstraat te Oostende).

Voor het gerechtsgebouw te Oostende ontwierp Jozef Cantré het halfverheven beeldhouwwerk van de gevels.

Hoe kwam Cantré in Oostende terecht?

Architect Smis, die de leiding had van de bouwwerken van het Gerechtshof, werd aangesproken door de Oostendse volksvertegenwoordiger Peurquaet. Deze liet hem kennis maken met het kunstwerk van Jozef Cantré te Gent nl. het Anseele-monument.

Zo kwam architect Smis in contact met Jozef Cantré zelf en kreeg deze laatste de opdracht om de vrij strenge gevel van het Oostendse gerechtsgebouw wat te verfraaien.

Cantré was niet alleen plasticus, maar ook tekenaar, illustrator en xylograaf. Hij was ook een bekend houtsnijder.

Er wordt beweerd dat met zijn strenge en hoekige vormtaal, hij meer cubistisch was dan expressionistisch.

Tijdens zijn verblijf in Nederland onderging Cantré de invloed van O. Zadkine. De invloed van deze laatste is in Cantré's werk te zien door de uitgesproken zin voor detail (Vlaamse Kunst van Oorsprong tot heden o.c.p. 533).

Over Jozef Cantré kan meer uitgebreid gevonden worden in de werken geciteerd in de bibliografie hierna.

C. DE KUNSTGLAZENIER COR WESTERDUIN

Geboren in Scheveningen in 1901, overleden te Oostende in 1980.

Kunstglazenier Cor Westerduin kwam in Nederland in contact met de kunstglazenier Liefkens in Den Haag. Hij volgde er de academie. Daarna ging hij naar Brussel waar hij werkte voor de kunstglazeniers Edward Steyvaert en Spreters.

Vanaf 1929 werkte hij zelfstandig en hij kwam naar Oostende in 1936.

Het was nogmaals architect Smis die Cor Westerduin ontdekte en hem betrok bij de versiering van het gerechtsgebouw. Het zou een begin zijn van een lange samenwerking (zie o.m. glasramen in de Sint-Godelievekerk te Oostende, Onze-Lieve-Vrouwkerk te Mariakerke, Onze-Lieve-Vrouwkapel te Raversijde, dorpskerk te Lombardsijde, Rustoord ter Linden te Veurne - zie hierover Billiet G. l.c. p 7).

De prachtige glasramen van het gerechtsgebouw werden na de bominslag van 1940 op bevel van de toenmalige stadsconducteur Michel Vanleke weggenomen en opgeborgen in de kelders. Heden zijn ze teruggeplaatst.

Voor Westerduin wordt nog verwezen naar Hostyn N. "Cor Westerduin" l.c. p 140 en v.

D. HISTORIEK VAN HET GERECHTSGEBOUW

De bouw van het nieuw Oostends gerechtsgebouw gebeurde in een periode die sterk getekend was door de economische crisis die vanaf 1932 grote werkloosheid had veroorzaakt.

Met openbare werken wilde de overheid opnieuw werk verschaffen. Daarbij ging de voorkeur naar arbeidsintensieve sectoren zoals onder meer de bouw van functionele gebouwen voor de overheid.

In Oostende werden er reeds door de stadsarchitect Vandamme plannen gemaakt om een gerechtshof op te richten op het Marie-

Joséplein. Dit werd evenwel niet gerealiseerd.

In 1935-36 werd dan een nationale wedstrijd uitgeschreven voor de bouw van een nieuw gerechtsgebouw te Oostende.

Een tiental ontwerpers deden mee aan deze wedstrijd.

Onder de juryleden waren ondermeer volksvertegenwoordiger Peurquaet en de schepen van openbare werken Edebau.

De jury weerhield twee projecten, nl. dit van de architecten Smis, Van Laere en Vancoillie en dit van de architect J. Vermeersch (de architect die het in 1934 gebouwde gerechtsgebouw te Hasselt heeft ontworpen). Uiteindelijk wist het Oostendse trio de opdracht te bekomen.

Niettegenstaande de toewijzing wilde het ministerie van Justitie achteraf nog wijzigingen aan de plannen aanbrengen.

Zo wenste het ministerie dat op de voorgevel van het gerechtsgebouw een groot driehoekig fronton zou komen om de waardigheid van het gebouw te benadrukken (vergelijk bv het Gerechtsgebouw te Gent, het Gerechtsgebouw te Neufchateau).

De architecten konden dit niet realiseren want het voorziene budget was te scherp. Dankzij de tussenkomst van volksvertegenwoordiger Peurquaet zag het ministerie van Justitie van haar oorspronkelijke eis af.

De gevel werd uiteindelijk toch nog gewijzigd en boven de ingang kwam er een indrukwekkend bas-relief tafereel.

In 1937 stelde de stad Oostende het "Lastenboek en metingsstaat betreffende het bouwen van een gerechtshof langsheen de Hendrik Serruyslaan, tusschen de Euphrosina Beernaertstraat en Vindicte-laan" ter beschikking.

De werken werden toevertrouwd aan de aannemer Clicteur.

Volgens artikel 12 van het "Lastenboek en metingsstaat" moesten de werken voltooid zijn binnen een termijn van tien maanden.

(Wordt vervolgd)